

התהלך לפני והיה תמים. ענין התמימות הוא שיעשה רצון הבורא ולא יחקור למה ציווה כן. ואע"פ שהאדם רשאי לחקור אחרי טעמי המצות, זה בכלל לימוד תורה שמצוה ללומדה ולידע אותה וגם הלימוד הזה יעשה אותו מפני שמצוה כן הוא ללמוד אבל בעיקר העשיה שלו וכן בהלימוד יעשה רק מפני שכן הוא רצון הבורא יתברך ולא מפני שהוא רוצה לחקור אמאי ציווה כן. איתא במס' קידושין (דף כ"ב)

דבהמה גסה נקנית במשיכה דקוראה והיא באה, אבל עבד גדול אינו נקנה בזה דקוראו והוא בא אם לא שהאדון תקפו אצלו, ומפרש הטעם דאדם אדעתיה דנפשיה קעביד אבל בהמה אדעתיה דמרה קעבדה, דאדם אע"פ שהאדון קוראו ושומע לו העבד ובא מ"מ לא נקרא הליכתו משיכתו של האדון משום דהליכתו הוא משום שיודע העבד בעצמו שצריך לעשותו כמו שרבו מצוה ונקרא אדעתיה דנפשיה אבל בהמה הליכתה רק מצד האדון בלא שום צירוף דעת עצמה. וזהו שאמרו אע"פ שאדם אנחנו נמשכין אחריו כבהמה, פירוש אע"ג שמכירים אנחנו מה חובתנו ומה יפה וטוב לנו לעשות רצונו יתברך אע"כ נמשכנו אחריו כבהמה בלא שום צירוף דעת עצמינו רק בשביל ציוויך ואדעתא דידך קעבידנא,

זינקלאק

2

ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה (יב ב). פירש"י: ואעשך לגוי גדול, זה שאומרים אלוקי אברהם. ואברכך, זה שאומרים אלוקי יצחק. ואגדלה שמך, זה שאומרים אלוקי יעקב. יכול זהו חותמין בכולן, ת"ל והיה ברכה, כך חותמין ולא בהם.

ג' עמודים שהעולם עומד עליהם תורה עבודה וגמילות חסדים הם כנגד ג' אבות, גמ"ח היא נגד אברהם, ולעת הקץ תתמעט התורה והעבודה לעומת הדורות הקודמים ותתרבה גמילות חסד בעולם וזה כך חותמין, וכמו שנאמר ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה.

אויגן גיב

3

העיר אתי במכתב, שעי"פ הדברים. האמורים במאמר הקודם (שבארתים בארובה בהדה"ד ח"א דט"ז) לתרץ את סדר האבות, שנמנו כאן אחרנית, אפשר להרחיב את הדיבור ולומר, שאם לא יגיעו בני בתשובתם הראשונה אפי' לעמוד החסד כראוי ויצטיינו: רק באהבת הארץ הק' ייתנו את עפרה וימסרו את נפשה עליה, יזכר ה' לטובה גם את מסירותם לארץ אבות: והארץ אוכר. ויש לדברים אלה סמך וסעד מן המקרא: "אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד" — ומנין אנו יודעים, כי בא מועד? — כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו" (תהלים קי"ב). הרי שאפילו אם בניי הם בבחינת עבדים, אם יחננו את עפר הארץ — בא מועד לרחם על ציון. אבל יחד עם זה אפשר להעיר, שמכיון שלא נאמר: "ואף הארץ אוכר", שיהי' במשמע, שאף בשביל הארץ בעצמה יכולה נראה שזאתי' ישיבתה תצטרף לבדיחות עם יעקב יצחק אברהם לגאולה שלמה.

שידעו את ה', ולמד אתם עבדות ה' ועד כמה צריך האדם למסור את נפשו בעד קיום מצות ה'. יעקב, שהי' לפניו גרי אברהם ויצחק, היתה לו היכולת ללמד אותם תורה ומצוה, המדרגה הייתר גביהה בידיעת ה' ומציאותו ית'. ועמוד התורה הוא הגדול שבכולם, שהרי חכמים מנו אותו ראשונה (תורה, עבודה, גמ"ח). ולפיכך בשעה שהכתוב מדבר בהתחלת התשובה אל ה' הבטיח, שאם בני יגיעו בהשובתם עד עמוד התורה, או בודאי: "זכרתי להם את בריתי יעקוב", את אשר כרתי עמו על התורה; ואף אם יגיעו רק עד עמוד העבודה, אם יהי' אז בישראל בעלי עבודה, שלא הגיעו עוד למדרגת לומדי תורה, יגאל אותם בזכות הברית, שכתב עם יצחק: "ואף את בריתי יצחק", ואם גם עד אלה לא יגיעו, ויהי' ביניהם בעלי גמילות חסדים, אז יגאל אותם ה' ע"פ הברית, שכתב עם אברהם: "ואף את בריתי אברהם אוכר". והארץ אוכר, כיא הנח"ר שכתוב דוד האלקין שליט"א לפניו המוכיח ודאקאט"א באילין יצחה רב בברוקלין

וזכרתי את בריתי יעקוב. למה נאמרו אבות אחרנית? עי' בהדה"ד ח"א ד"א ודט"ז, שג' אבות העולם הם ג' העמידים, אשר העולם עומד עליהם: אברהם הוא עמיד החסד (חסד לאברהם), יצחק — עמוד העבודה (עקדת יצחק), יעקב — עמוד התורה (התן אבת לי יעקב, ואין אמת אלא תורה, איש תם יושב אהלים). ואף שכולם בודאי החזיקו בכל ג' העמידים, אבל כא"א מהם בחר דרך אחרת, לפרסם ידיעת אלהים בין אנשי דורו לפי מצב החכמה ההי' אברהם מצא לפניו דור של פראים, עיבדי אלילים וא"א הי' ללמדם עבודת אלהים ומכשי"כ ללמדם תורה, ולכן בחר את דרך החסד; נטע אשיל פתוח לרבים חנינם אין כסף וכשהיו מודים לו על תש"ל, הי' אמר תודו לה', שהוא ית' ברא כל אלה, ורק בדרך זו של גמילות חסדים, שהיתה טובת גם לדורו הנס, הצליח, בעקפיו, לפרסם מציאות ה' בעולם. אחרי מצא כבר יצחק אנשים,

בראשית פרשת לך לך פרק יב פסוק א - ג

(א) ויאמר יקוּל אֶל־אֲבֹלֶם לֶה־לֶךְ מֵאַרְצָךָ וּמִמּוֹלַדְתֶּךָ וּמִבֵּית אֲבִיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֶרְצָה:
(ב) וְאֶעֱשֶׂךָ לְגוֹי גָדוֹל וְאֶבְרַכְךָ וְאֶגְדְּלָה שְׁמֶךָ וְהָיָה בְרַכָּה:

רש"י בראשית פרשת לך לך פרק יב פסוק ב

(ב) ואעשך לגוי גדול - לפי שהדרך גורמת לשלשה דברים ממעטת פריה ורביה, וממעטת את הממון, וממעטת את השם, לכך הוזקק לשלש ברכות הללו שהבטיחו על הבנים, ועל הממון, ועל השם.

משך חכמה שמות פרשת בא פרק יא פסוק ג

פרשת בא

(ג) גם האיש משה גדול מאד בארץ מצרים, בעיני עבדי פרעה ובעיני העם. הנה ידוע התהוות הכבוד בעם, ישנו משני פנים: - או מעוצם חכמה של הנכבד ומדותיו האלקיות והנהגתו הנפלאה, או מפעולות זרות בלתי מושגות, ופלאים יוצאים מגדר ההרגל הטבעי, עד שיחשבוהו לאלקי. והנה המכובד מהחכמה ויושר הנהגתו, הנה תחילת כבודו אצל החכמים האצילים בעם - הם היודעים להוקיר חכמתו, הם החודרים בעין חודרת את מדותיו, ומאשר יפליאוהו לשלם אמיתי, יתפרסם שמו גם אצל ההמון, וחרדת קודש ירעדו ממנו.

אולם האיש המכובד מצד פעולותיו הזרות והנפלאות, הוא יהולל תחילה מן ההמון, אשר בעינים בטוחות יחשבוהו לאלקי, ולאמור כי הוא בלתי טבעי, ויטפלו עליו שקרים ופליאות זרות בסיפורים מפליאים, עד כי יתפרסם שמו אצל ההמון, וגודל הפרסום יעש כנפיים גם בלבבות הנבונים בעם, להטיל ספק בלבם לאמר, לא לחנם יתפרסם שמו אצל ההמון, עד כי גם הם יכבדוהו - והנסיין יוכיח על זה! והנה משה נקרא (דברים לג, א) "איש האלקים", כי הנהגתו הבלתי טבעית היתה אלקית באמת - עלה לשמים וירד, גוזר ומצוה על כל חוקות הטבע ומשטרי השמים, מפיו פיו ימלאו קצות הארץ שחין, בהרים ידו באו חיות מקצות ארץ - הנה ממפעלות כאלה ההמון במצרים נחרדו, נבעתו, חיל אחזתם. לא כן החרטומים ושרים - בדם וצפרדע הקשו לבם לאמר כי הוא מפעולות הכישוף, או דבר אחר הנעשה בפעולת הדמיון. עד כי אחרי כל התפלספותם, הודו כי "אצבע אלקים הוא". וכן אמרו (שם י, ז) "עד מתי יהיה זה לנו", ולא אמרו "האיש", פירוש, שאינו איש, כי יצא מגדר האנושי, והנהגתו הטבעית, חכמתו וענותנותו, וכל מידותיו חושש לטובת זולתו, רחמן בכל הגיוניו ופעולותיו, עד כי כל מבין שראהו והתבונן בו, אמר כי זה משה - האיש האמיתי, ומבלעדיו אין ראוי להיקרא איש, כי כולם כבהמות נמשלו נגדו. ומצד זה נתפרסם שמו אצל האצילים, כי הם הבינו חכמתו והפליאו הנהגתו. ומצד זה נתפרסם שמו מתחילה אצל האצילים בעם, החכמים הם "עבדי פרעה", ואחרי כן אצל העם. וזה ביאור הכתוב: גם האיש משה [מצד אנושיותו והנהגתו הטבעית] גדול מאוד (בארץ מצרים), בעיני עבדי פרעה ובעיני העם - שנתפרסם לעבדי פרעה קודם, ואח"כ להעם, והבן:

גדול מאד וכו'. פירוש, כי המופת, אם יעשהו אדם פחות המעלה, לא יתפעלו ממנו ובונים, ומבקשים להן סיבות וטענות לדחות. אבל איש גדול, כי יעשה מופת, הלא יותר פלא אם לא ישמעו לו?! וזה מספר לנו הכתוב, והבן.